

Jul i Roskilde

THUMMELUMSEN – IKKE MELLERUP

AF ARTHUR FANG

Sidste Vinter løb en Film, betitlet »Thummelumsen«, Landet rundt. Den var et temmelig tyndt Afkog af Gustav Wieds Roman »Livsens Ondskab«, der udkom 1899. Hovedpersonen var den af Wied konstruerede Romanfigur Thummelumsen. En Bladudtalelse af Hovedrollens Fremstiller, at han personlig havde kendt Antikvitetshandler Mellerup i Roskilde, genoplivede den gamle Antagelse, at Thummelumsen skulde være den samme som Otto Mellerup.

Lad denne Lejlighed blive benyttet til at faa aflivet dette Sagn. Ud fra eget fleraarigt personligt Bekendtskab og paa Grundlag af en nær Slægtnings Meddelelser skal der her fortælles lidt om den virkelige Mellerup.

Otto Hauerberg Mellerup var født paa Ladegaardsmøllen ved Roskilde 18. April 1871. Hans Forældre var Møller Hans Otto Mellerup og Mette Karen Marie, f. Kornerup. Hans Faders Forældre var Møller Søren Christian Mellerup i Ladegaardsmøllen og Inger Marie, f. Schiøler, mens Moderens Forældre var Gaardejer i Gundsøllille Eduard Emil Kornerup og Maren Christensdatter. E. E. Kornerup var Søn af Møller i Hove Mølle Jens Peter Kornerup og Hustru, født Hauerberg, han var et af Købmand Peder Kornerups 17 Børn i hans andet Ægteskab med Kirstine Abel. P. Kornerup var som ung indvandret fra Allerslev til Roskilde, hvor han blev en rig og betydende Storkøbmand og Stamfader til den vidtforgrene Roskilde Kornerup-Slægt.

Møller Hans Otto Mellerup døde i 1880 kun 45 Aar gammel, tilbage sad hans 32-aarige Enke med fem Børn, fire Sønner og en Datter, det ældste Barn var 13 og det yngste 3 Aar gammelt. En Tid forsøgte Fru Mellerup at opretholde det gamle Hjem i Ladegaardsmøllen, men det lod sig ikke gøre ret længe. Med tungt Hjerte maatte hun bryde op og søge ind til Roskilde. Møllen blev solgt, og Fru Mellerup købte Ejendommen Algade Nr. 49, tæt ved Røde Port. Hun løste Detailhandlerborgerskab, indrettede en lille Cigarbutik, klemte sig med sin Familie sammen i Resten af det snævre Hus og optog en meget haard, men ærefuld Kamp for Tilværelsen. Det gjaldt jo først og fremmest om at faa Børnene i Vej.

Den ældste Søn blev Snedker, men døde kun 25 Aar gammel som Elev paa Rødkilde. Højskole. Den tredje-ældste Dreng kom i Smedelære, rejste senere til England, blev Maskiningeniør og Direktør for en Maskinfabrik, saavidt vides lever han endnu. Den yngste Søn kom i Barberlære og fik en god Forretning i Holbæk, han døde 1918. Datteren Anna Marie var svagelig, hun blev ikke gift, men opholdt sig til Stadighed i Hjemmet; hun var kun 42 Aar gammel, da hun døde i 1919. Den næstældste Søn Otto Mellerup var heller ikke stærk og noget vanfør som Følge af et Ulykkestilfælde. Ude paa Ladegaardsmøllen var han styrtet ned fra et Stænge og havde beskadiget Ryggen, saa han siden var skæv og skruttet. Det var at forudse, at Drengen, der maaske som Følge af Invaliditeten var blevet noget sær, vilde faa vanskeligt ved at klare sig ude i Verden; han maatte lære noget, der ikke oversteg hans Kræfter, og hvorved han længst muligt kunde bevare sin Tilknytning til Moderen og til Hjemmet. Otto blev

derfor udlært som Cigarmager. Gennem en Aarrække rullede han Cigarer for en fast Kreds af gode Kunder i det roskildske Borgerskab, desuden hjalp han sin Moder i Forretningen og med andet forekommende Arbejde.

Først ret sent og i Begyndelsen under meget beskedne Former begyndte Otto Mellerup at optræde som Antikvitetshandler. Det var i første Række Kærligheden til de smukke gamle Ting, som førte ham ind derpaa. Mellerups havde selv gode Møbler og Sager i Sølv, Kobber og Malm. Den lille Stue ved Siden af Butikken ud mod Algade var en Helligdom, hvor man hægede om Familieminderne. Vel var det nok et lille Hjem, hvor meget smaa Forhold nu havde til Huse; men Stuen fortalte, at de Mennesker, som boede her, ikke alene materielt havde kendt bedre Dage, men var af gammel Slægt og ejede medfødt Kultur. Og Stuens Tale blev underbygget af dens Beboere. Der udstraalede Værdighed og Ro fra Fru Mellerup forenet med en sund Selvfølelse. Jeg har kun kendt Fru Marie Mellerup som ældre, med hvide Haar og skarpt markeret Ansigt af fin Form. Trods megen Modgang og til sidst Blindhed bar hun med Rejsning det smukke Racehoved.

Lige saa stilfærdigt og roligt som hun selv færdedes hendes to Børn Otto og Anna i Hjemmet. De elskede og højagtede den gamle Mor og bevarede hele deres Liv den Respekt og Ærbødighed, der i »gamle Dage« var naturlig for Børn i deres Forhold til Forældrene. Mor var det Midtpunkt, hvorom alt drejede sig, hende gjaldt det om at glæde og lette Besværet for; alle tre havde de kun det eneste Ønske, at faa det til at gaa saa godt som muligt og helst fremad mod lysere Kaar.

Ad en Vej, som ingen af dem havde tænkt, skulde det blive muligt. Otto havde i Ny og Næ købt nogle Malmmortere, Kobberkedler og lignende. Ude paa den Smule Gaardsplads, der hørte til Huset, sled han i det med Rensemidler og Klude for at faa det irrede Kobber og sorte Malm til at straale og funkle. En Dag stod der i Butiksvinduerne foruden Cigarkasserne, Tobakskarduser og Piber udstillet en Kobberkedel saa blank, at man kunde spejle sig i den, og et Par straalende Mortere. De smukke Sager fandt snart Købere. Nye Ting blev indkøbt i Omegnen og gjort i Stand. Ganske umærkeligt havde den lille Cigarforretning skudt Knop og var nu ogsaa blevet Antikvitetshandel.

I Begyndelsen var Fru Mellerup fyldt med alle mulige Betænkeligheder. Først og fremmest ængstelig for, at Otto skulde komme til Skade med Hænderne ved de stærke Sager, hvormed aargammelt Ir og Snavs blev ætset af Metallingene. Dernæst lidt bange for, at deres smaa Penge ikke skulde række til. Naar Sønnen talte om nye Indkøb, kunde Moderen indvende: Jamen Otto, du har jo endnu noget fra forrige Gang, du ikke har faaet solgt. Men Ængstelsen blev overvundet. Der kom mere og mere Gang i Antikvitetshandelen, og den bragte lidt efter lidt den haardt tiltrængte Lysning i deres Tilværelse.

Det gik til sidst saa godt, at Otto Mellerup kunde leje Butik alene for sin Forretning, nemlig i Algade

Nr. 37, lige ud mod Hestetorvet. Han var allerede forinden saa smaat begyndt at opkøbe gamle Møbler, mest Mahogni, og lade dem sætte i Stand. Med Butiken kom der større Sving i Forretningen, og det gik godt fremad. Særlig under Verdenskrigen og i Efterkrigstiden gjorde Mellerup gode Forretninger. Gennem Gustav Wieds Roman var han blevet kendt over det ganske Land, og langvejs fra kom der Folk til Roskilde for at købe hos Mellerup og ikke mindst for at tage Manden selv i Øjesyn. Mellem sine Kunder talte han Medlemmer af Kongefamilien og mange Adelige. Der er ingen Tvivl om, at Mellerup i de Aar har lagt Grunden til en Formue. Da hans Bane som Antikvitetshandler kulminerede, havde han Butik i gode og rummelige Lokaler i den store Gaard Algade Nr. 37, dér hvor der senere blev indrettet Kontorer for Foderstofforeningen.

For det smukke Samliv i Hjemmet ved Røde Port havde Datterens Død været et haardt Slag, og da Moderen syv Aar senere døde, fik Otto Mellerup et Knæk, han ikke kunde forvinde. Med sin Mor mistede han Holdepunktet i Tilværelsen. Hertil kommer, at han paa en Maade, ingen har kunnet forstaa, maa have tabt sine sammsparede Penge; efter hans Død var der i hvert Fald intet af Betydning i hans Bo. Nu tog hans Særhed mere og mere Overhaand og bragte ham maaske Sindsygen nær. Men han blev ikke saa syg, at han mistede Overblikket over sig selv. Mødte man ham i den sidste Tid, naar han trak frisk Luft i Klostermarken, kunde han, paa Spørgsmaalet om hvordan det gik, se paa En med et Par uendeligt sørgmodige Øjne og dødsens træt svare, idet han løftede Fingeren op mod Panden: Ikke godt, jeg tror, det rabler deroppe. Naar man saa vilde slaa det hen, kunde han ligesom forsøge sig med en yderst svag Afglans af sit gamle, meget sigende Smil. En halvanden Aars Tid laa han til Sengs paa Sct. Maria Hospital og døde den 20. November 1932, kun 61 Aar gammel.

Billede efter Billede dukker frem, naar man mindes Mellerup. Først den altid sirlige og som blæste Butik i det lave røde Hus ved Hestetorvet. I Vinduerne Kobberkander, Tinkrus, Messingstager, Guldnaker og Hedeboosyning, i Butikens Baggrund et Par blankpolerede Mahognimøbler eller en jernbeslaaet Laagkiste. Foran Butiken dens Vartegn: en stor, skinnende Kobbergryde med Grangrene og dens største Seværdighed: Manden for det hele, Mellerup selv. En lille, bred, lidt skruttet Mand, altid pillent klædt: dobbeltnappet, graameleret Jakke med skinnende hvidt Lommetørklæde i Brystlommen — blankpudsede, meget brednæsede Støvler — og til denne jævne Klædning en veritabel Jockeykasket af sort Silkefløj. Under Fløjlet et lidt pluskæbet, rødkindet, rart Ansigt med et firkanteret, tidligt graasprængt Skæg.

Stille og fredeligt stod han og saa sig Liv og Færd-

sel an med venlige, vandblaa Øjne. Viste en forbi-passerende Interesse for Sagerne i Vinduet og tiltalte ham, saa Mellerup op med troskyldigt Lys i Øjnene, men nøje iagttagende og vurderende. Lidt efter blev Kunden indladt i Bodén og fik allernaadigst Lov til at købe en Genstand til en temmelig høj Pris og gik med Følelsen af, at den lille, mærkelige Mand havde vist ham en sær Naade og rimeligvis solgt et Familieklenodie til en uanstændig lav Pris.

Men kom Kunden igen, og var det en kultiveret Mand med personlig Interesse for de gamle Ting, opgav Mellerup den yderste Befæstning i sin Reservation. Det vandblaa Smil i Øjnene behøvede ikke mere at være troskyldigt, det blev varmere, næsten fortroligt. Det blev til Passiar om alle de kønne og morsomme Ting, Mellerup som ingen anden forstod at

støve op, gøre i Stand og pudse fine. Det var det, der morede ham allermest ved Forretningen: at faa noget fint ud af noget tilsyneladende Skrammel. Og ligesaa med Møblerne. Ormædte og mølbidte Sofaer blev ved Samarbejde mellem Mellerup og en dygtig Snedker til hele Perler af gammel Møbelkunst. Her laa Fidusen og her laa Avancen.

Kom man oftere til Mellerup og blev nogenlunde bekendt med ham — der er vist ingen, der kan paastaa at have kendt ham til Bunds — saa faldt den ene Skal efter den anden, og man begyndte at kunne skimte det, der laa bag.

Han var jo af god, gammel Familie, stolt af at stamme fra solide Bønder, endnu mere stolt af gennem Moderen at have Blod fra Korne-rup'ernes gamle Patricierslæggt. Det smertede ham, at Familien var blevet fattig, havde maattet gaa fra Jorden for at havne i Udkanten af Købstaden. Men Sorgen herover blev aldrig til den syge Besættelse, der hærger Gustav Wieds Romanfigur. Mellerup kunde paa et Tidspunkt have købt Ladegaardsmøllen, men han tænkte end ikke derpaa. Hele Historien med Møllegaarden skyldes udelukkende Gustav Wied. Mellerup selv talte aldrig om den, tænkte vel næppe mere paa den, end andre Mennesker tænker paa det Sted, hvor de har tilbragt deres Barndom. Havde han været saa svært optaget af Møllen, havde han vel søgt at interessere de unge i Slægten for den, men det har han aldrig gjort. Kom Broderbørnene fra Holbæk paa Besøg, skulde de altid paa Traveture ud i Egnen med Onkel Otto; førte saa Vejen tilfældigt forbi Ladegaardsmøllen, saa man den som enhver anden Gaard, tænkte ikke paa at tage den nærmere i Øjesyn eller paa at kigge inden for i Haven.

Ogsaa Invaliditeten maa have pint Mellerup og gjort ham sær. Det ytrede sig mest i en mærkværdig Trang til Selvudslettelse; naar han talte, brugte han aldrig første Person, men en upersonlig tredje Person, han sagde aldrig Jeg om sig selv, men enten En eller Man. For at udbygge Billedet af Otto Mellerup kan det til-

Antikvitetshandler Otto Mellerup.

føjes, at han ogsaa har haft sin Hjertesorg. Da han var midt i Trediverne, fattede han Kærlighed til en jævnaldrende Kvinde, der dog ikke saa sig i Stand til at gengælde den. Og godt det samme, for Mellerup var næppe egnet for Ægteskab, men han gik videre med endnu et smertende Saar: han kunde vel kun se sig forsmaaet, mens Sandheden vel nærmest var, at Pigebarnet ikke begreb et Muk af ham. — Historien falder længe efter, at »Livsens Ondskab« var skrevet.

I den første Tid maa det have været med bitter Overvindelse, at Mellerup gav sig til at sjakre med de gamle Ting. Han elskede dem og betragtede dem inderst inde som Bondens Arvegods, alt for gode til forjaskede Byfolk. Men var Springet først gjort — naa, saa velan, saa blev man saa dygtig, som man kunde blive, og snu, naar det behøvedes. Mellerup var altid reel overfor Folk, der satte virkelig Pris paa de gamle Ting, men hvorfor ikke dyppe Snobberne lidt? Han var en solid og ærlig Mand, tvunget til at gøgle lidt for det ærede Publikum, fordi man nu engang skal leve. Derfor vel den besynderlige Jockeyhue. Da Mellerup stod paa Højdepunktet og nu og da var Gæst hos nogle af sine adelige Kunder, hos Baron Reedtz-Thott paa Fedgaard eller hos Dinesens paa Rungstedlund, for blot at nævne et Par Stykker, var den før beskrevne Uniform blevet et Nummer finere: under en sort, dobbeltknappet Jakke aabenbarede der sig en fornem sort og hvidternet Vest, de firkantede Blanklæders var afløst af tofarvede Sko af rødt Saffian og sort Lak, mens en sølvknappet Stok afsluttede Pragten.

Mellerup var mere end dobbeltbundet, som alle Mennesker er det, den rolige, religiøse, højskoleinter-

esserede Mand skjulte under Overfladen højst mærkelige »Væsener«, der dog kun kom frem, naar man kendte ham godt. De kunde danse som smaa, lodne Fauner i de skikkelige Øjne, men en sjælden Gang var de afløst af sorte, djævelske Udyr, der sprængte Blikket og for et Øjeblik fik det til at funkke i Vanvid, mens et satanisk Smil fortrak det tilforladelige, rødmossede Ansigt. Saadanne Øjeblikke, der heldigvis kun forekom yderst sjældent, var uhyggelige, man anede jo, at denne Mand inderst inde var saa forpint og splittet, at han maatte bryde sammen, hvis noget ekstra traadte til.

Paa et tidligt Tidspunkt har Gustav Wied lært Mellerup og hans Familie at kende. Med sin Lydhørhed for Repliken har han hastigt indfanget Mellerups besynderlige Maade at udtrykke sig paa og har bemærket sig et Par Træk af hans Livshistorie. Sammen med mange andre Modelstudier blev de omstøbt til den barokke Figur Thummelumsen, der helt ud er en Frugt af Gustav Wieds Fantasi og kun har yderst faa Berøringspunkter med den virkelige Mellerup. Men i Roskilde vidste man, at Wied kom hos Mellerups; i »Livsens Ondskab« var der en Mand fra en Mølle, der udtrykte sig paa en lignende mærkelig Maade som Mellerup, altsaa maatte han og Romanens Thummelumsen være een og den samme. Hertil kommer sidst Filmsskuespilleren, der ved sin Ytring om at have kendt Mellerup atter kæder ham sammen med den ubehagelige Herre i Romanen. Hermed skulde Myten være moden til Opbevaring. — Lad det derfor blive fastslaaet, at Romanens Figur er skabt af en Digter og bygget over mangfoldige spredte Indtryk, indsamlet mængstedes fra og til forskellige Tider.

Tilføjelse februar 2023:

Arthur Fang har i sin tekst et par små unøjagtigheder:

Det er nævnt, at Otto Mellerups mor flytter til Roskilde med sine børn og køber Algade 49. Det forholder sig således, at familien i første omgang flytter ind hos mormoderen, og siden arver moderen ejendommen.

Det er korrekt, at Otto Mellerup lejer lokaler til sin antikvitsforretning i Algade 37, men det er ikke der hvor Foderstofforeningen senere indretter kontor—det er i naboejendommen nr. 35

KB